

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ УКРАЇНИ МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ

Одінокова А. О., студентка Факультету Менеджменту та Маркетингу
Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського
odinokovaalena7@gmail.com

Однією з найгостріших проблем в Україні на сьогоднішній день є залучення коштів для фінансування дефіциту державного боргу та підтримки платіжного балансу держави. Для цього Україна співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, які надають кредити та позики. Оскільки одним з найвпливовіших кредиторів України є Міжнародний Валютний Фонд (далі МВФ), то наразі актуальним є дослідження позитивного та негативного впливу даного кредитування на економіку України. Метою даного дослідження є визначення проблем кредитування України у МВФ та всебічний аналіз впливу співробітництва з МВФ на економіку України.

МВФ- це міжнародна фінансова організація, спеціалізована установа ООН, що виступає найбільшим кредитором України на сьогоднішній день. З 1994 року Україна співпрацює з МВФ та використовує його ресурси (фінансові та технічні) для досягнення макроекономічної рівноваги. МВФ ставить за мету врівноваження та врегулювання валютно-кредитних відносин між країнами-членами та надання їм фінансової допомоги у разі виникнення дефіциту платіжного балансу шляхом їх коротко- або середньострокового кредитування. Також він прагне розвинути міжнародну торгівлю, підтримувати стабільний валютний курс та допомагати в організації багатосторонньої системи платежів.

Розпорядником фінансових ресурсів, наданих МВФ, є Національний Банк України. Кредити МВФ надаються Україні у разі виконання деяких умов, таких як: дотримання рівня міжнародних резервів НБУ, грошово-кредитних показників та зменшення бюджетного дефіциту, досягнення макроекономічної стабільності, впровадження реформ у економічній та політичній сферах тощо. За роки співробітництва з МВФ Україна отримала близько 15,23 млрд СПЗ, що складає майже 22,71 млрд дол. США. Основним напрямком використання позик МВФ є надання кредитів Міністерству фінансів України для фінансування зовнішнього боргу, покриття дефіцитів платіжного та торговельного балансів, тощо (на основі [1]). На думку Національного Банку продовження активної співпраці з МВФ, є запорукою продовження структурних реформ та рефінансування зовнішнього боргу за нижчими ставками [2].

Оскільки кредитування України здійснюється лише за впровадження змін, яких вимагає МВФ, то отримання кредитів саме у цієї фінансової організації є складним процесом, який потребує перебудови деяких фінансових механізмів. Отже, існують позитивні та негативні аспекти співпраці України з МВФ, які суттєво відбиваються на економіці України та добробуті її громадян.

Таблиця 1

Позитивні та негативні фактори впливу вимог МВФ на економіку України

№	Позитивні	Негативні
1.	Отримання кредиту за відносно низькою ставкою	Передбачає повернення запозиченої суми з відсотками за невеликий термін часу
2.	Гарантія проведення реформ	Заздалегідь невідомо які наслідки матиме проведена реформа
3.	Інтеграція законодавства України до міжнародних норм	Низка законів, що виступають не у інтересах своїх громадян, а у інтересах міжнародної спільноти
4.	Зменшення дефіциту бюджету	Може відбуватись за рахунок збільшення податкового навантаження або скорочення/обмеження соціальних виплат
5.	Реформа банківської системи	Скорочення робочих місць
6.	Відкриття ринку землі	Зменшення державної власності, ризик втрати бізнесу для малих господарств

Вимоги МВФ мають не тільки позитивний, але і негативний вплив на економіку України. Тому кожний тригер необхідно розглядати синтезовано.

Першою перевагою кредитування України в МВФ є отримання кредиту за відносно низькою ставкою. Це означає, що кредитори мають високий рівень довіри до України. Відносно "дешеві гроші" дозволяють уряду фінансувати державний борг та покривати дефіцити балансів, що є одним з плюсів кредитування саме у МВФ. Середня ставка за кредитами МВФ становить близько 3%. До того ж, якщо країна зіштовхнулася з кризою, це знижує її шанси отримати запозичення на міжнародних фінансових ринках та підвищує ціну таких запозичень (на основі [3]).

Окрім переваг існують і недоліки у залученні кредитів за низькою тарифною ставкою. По-перше, український уряд "сідає на голку" дешевих коштів з-за кордону і не прагне використовувати власні кошти для фінансування боргів. По-друге, кредити потрібно буде повертати МВФ, але з відсотками та за короткий термін, оскільки надаються лише коротко- та середньострокові кредити. Тому, на мою

думку, до такого способу залучення коштів можна вдаватись лише в екстрених ситуаціях, оскільки виплата відсотків за запозиченнями, які не генерують прибуток, не приносить розвитку економіці України. Замість того, щоб віддавати кошти за користування грошима Фонду, краще використати ці гроші на підвищення рівня власного ВВП та стабілізації економічної ситуації. Оскільки в Україні спостерігається значний рівень корупції, існує ризик, що частина залучених коштів буде розподілена між корумпованими політиками, а тягар повернення цих коштів ляже на плечі платників податків. Рис. 1 ілюструє динаміку залучення та виплати коштів від МВФ, та наскільки Україна "підсіла на голку" дешевих грошей, і як довго вона буде їх віддавати.

Рис. 1. Динаміка запозичень та погашень боргів Україною перед МВФ, SDR млн [4]

Другим позитивним аспектом отримання кредитів у МВФ є гарантія проведення реформ, що є однією з вимог Фонду. Проблемою у цій ситуації є те, що невідомо які наслідки матимуть реформи. Так, наприклад МВФ змушує уряд підняти ставки на житлово-комунальні тарифи до рівня європейських. Підвищення тарифів на послуги жкг при незмінній заробітній платі погіршує матеріальне становище громадян, одночасно зростають борги за житлово-комунальні послуги. Держава намагається відрегулювати ситуацію шляхом надання субсидій мало захищеним прошаркам суспільства, але такі субсидії — інструмент корупції. Прошарки населення, яке наближається до середнього класу суспільства, вимушено сплачувати за ті ж самі послуги набагато більше — за себе та отримувачів субсидії. Це опосередковано ставить під загрозу існування середнього класу суспільства.

Підвищення тарифів — це інструмент перерозподілу доходів від споживачів комунальних послуг до їх виробників. Якби була впевненість в тому, що додаткові доходи, отримані комунальною сферою, будуть використані для підвищення якості цих комунальних послуг, то споживачі у довгостроковій перспективі знаходились би у вигаді. Оскільки у такому випадку можна було б очікувати навіть зниження тарифів. Але враховуючи корупційну складову, можна бути впевненим, що підвищення тарифів веде до отримання надприбутків у вигляді дивідендів для власників комунальних підприємств (на основі [5]).

Третьою позитивною вимогою від МВФ є інтеграція законодавства України до міжнародних норм. Відповідно до вимог Фонду було прийнято Закон "Про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення", також внесено зміни до Цивільного процесуального кодексу, згідно з якими справи про визнання активів необґрунтованими та їхнє стягнення в дохід держави розглядає Вищий антикорупційний суд (на основі [6]). Але втручання МВФ в українське законодавство має і негативні наслідки. Так, урядові України довелося внести зміни до Пенсійного законодавства та збільшити пенсійний вік. Цей фактор дуже погано впливає на населення, оскільки все життя люди працюють та

сплачують податки, щоб отримати пенсію, але з низьким рівнем медичного обслуговування, люди просто можуть не дожити до пенсійного віку. На мою думку, підвищення пенсійного віку може підвищуватись лише одночасно з підвищенням рівня життя та покращення якості медичного обслуговування, в іншому випадку, така політика держави є антинародною.

Ще одним поганим чинником є дозвіл вивезення української деревини за кордон, що призводить до вирубки Карпатського ліса, поновлення якого потребує декількох століть. Таким чином, з втручанням МВФ до законодавства України, держава втрачає свою самостійність і незалежність у прийнятті рішень, а також спричиняє негативний вплив на населення та екологію.

Наступною вимогою Фонду є зменшення дефіциту бюджету, який не повинен перевищувати 3%. З одного боку, це є позитивним аспектом, оскільки МВФ стимулює Україну перестати бути залежною від іноземної допомоги. Але з іншого боку, уряд використовує ці кошти на розвиток проектів та підприємств, від яких очікується отримання прибутку. Тобто скорочення державного боргу означає зменшення інвестицій у різні галузі, і відповідно, зменшення конкурентоспроможності України.

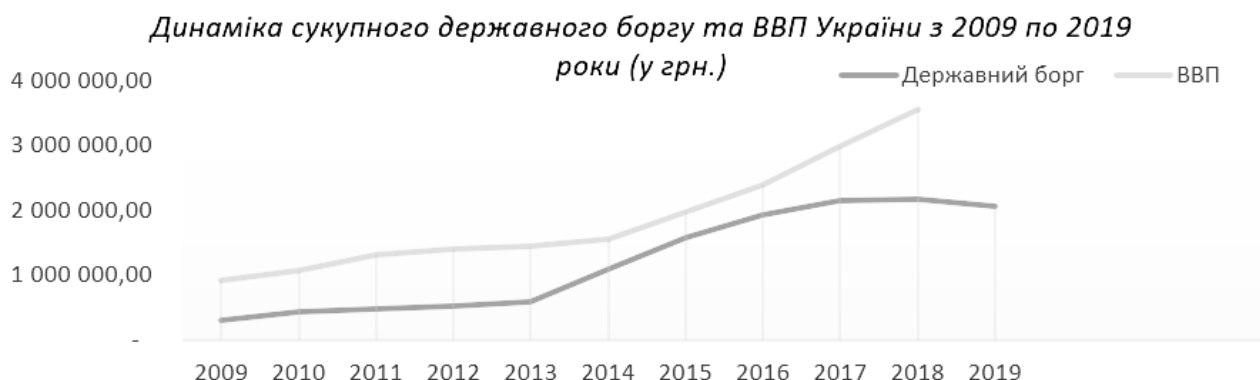

Рис. 1. Динаміка сукупного державного боргу та ВВП України з 2009 по 2019 рік. (на основі [7])

Проаналізувавши графік, можна прийти до висновків: з 2009 по 2013 роки державний борг зростає пропорційно до помірного збільшення обсягів ВВП; найгірша ситуація була з 2013 по 2014 роки, коли обсяги державного боргу різко збільшилися на фоні стабільного стану ВВП; з 2014 по 2016 роки ситуація була стабільною: пропорційне зростання державного боргу разом з ВВП; з 2016 по 2019 рік ситуація починає покращуватись: стрімке зростання ВВП разом зі зниженням обсягів державного боргу. Я вважаю, що для збереження стабільного економічного стану в країні необхідно підтримувати тенденцію 2016-2019 років.

Також МВФ вимагає реформувати банківську систему України. Це передбачає скорочення переліку банківських установ та викриття прізвищ їх власників. Банківська система стала прозорою, і вкладники бачать кінцевих бенефіціарних власників, а банки розширили перелік своїх пов'язаних осіб. Так, неблагонадійні банки перестали здійснювати ризикове кредитування, але надійні українські банки не мають більше змоги підтримувати розвиток реального сектору економіки шляхом кредитування українських підприємств, які виявилися з ними пов'язаними. Кредити для підприємств є важливими, вони стимулюють розвиток бізнесу, що в свою чергу збільшує надходження до бюджету у вигляді податків. Ще однією проблемою є скорочення банків призвело до зменшення конкуренції між ними, що може сказатись на тарифах та ставках банківських продуктів.

Наступним тригером є впровадження ринку землі, що ставить під загрозу розвиток вітчизняного аграрного сектору. Проблема полягає в тому, що попри обіцянки влади про недопустимість іноземців купувати паї, існує загроза, що такий продаж буде здійснюватися. Іноземці будуть вкладати кошти у вирощування культур, які виснажують ґрунт замість розвитку тваринництва, тощо. Такий метод уникнення фінансової кризи має місце на життя, оскільки завдяки відкриттю ринку землі до країни будуть надходити інвестиції, і це зможе покращити економічний стан України.

Отже, проаналізувавши вищезазначені наслідки впливу кредитування України в МВФ, можна побачити, що на перший погляд, співробітництво з Фондом має позитивні наслідки. Але, розглядаючи кожну вимогу окремо, можна виявити багато проблем, котрі не лише пригнічують соціальне положення населення, а мають на меті залучення іноземних інвестицій до країни, замість розвитку підприємництва та появу середнього класу населення. Це в свою чергу, збільшує виводить кошти з країни та робить її

залежною від міжнародної спільноти. МВФ втручається не тільки в економічну складову, а й намагається адаптувати українське законодавство та тарифи до європейських, не змінюючи при цьому матеріальне становище громадян. Я вважаю, що хоча МВФ і надає Україні відносно "дешеві гроші", політика Фонду спрямована явно не на покращення добробуту окремо взятого українця. Таким чином, Україні варто зважено підходити до джерел залучення ресурсів, всебічно оцінювати можливі наслідки виконання тих чи інших умов кредитора та аналізувати, як можна зменшити негативний вплив від цього.

Список використаних джерел:

1. Миськів Г. В. Кредити міжнародних фінансових організацій в економіці України/ Фінансовий простір, 2015.
2. Опубліковано четвертий річний звіт про діяльність Ради з фінансової стабільності [Електронний ресурс]. URL: <https://www.bank.gov.ua/news/all/opublikovano-chetvertiy-richniy-zvit-pro-diyalnist-radi-z-finansovoyi-stabilnosti>.
3. Тарифи, пенсії, борги: вся правда про вимоги МВФ [Електронний ресурс] URL: <https://prm.ua/tarifi-pensiyi-borgi-vsya-pravda-pro-vimogi-mvf/>.
4. Украина выплатила МВФ около 360 миллионов долга. Инфографика [Електронний ресурс] URL: <https://minfin.com.ua/2019/02/06/36637373/>.
5. Повышение тарифов на газ: влияние на экономику и население [Електронний ресурс] URL: <https://economistua.com/povyshenie-tarifov-na-gaz-vliyanie-na-ekonomiku-i-naselenie/>.
6. Закон про покарання за незаконне збагачення набув чинності [Електронний ресурс] URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/11/28/7233253/>.
7. Валовый внешний долг Украины [Електронний ресурс] URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/foreigndebt/>.